

Államigazgatási adatbázisok diplomás pályakövetési célú integrációja 2013

Gyorsjelentés

Educatio Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály

Készítette:

Nyüsti Szilvia - Veroszta Zsuzsanna

felsooktatas@educatio.hu

<http://www.educatio.hu/>

Államigazgatási adatok felhasználása a diplomás pályakövetésben

Az Educatio Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztálya immár második alkalommal valósította meg a meglévő állami adminisztratív adatbázisok pályakövetési célú összekapcsolását. Az adatintegráció célja ezúttal is a frissdiplomások munkaerő-piaci kilépésének pontos és minél teljesebb körű megragadása volt. A 2013-ban zajlott adatintegráció során a felsőoktatásban 2009/2010-ben végzettek képzési adataihoz rendeltük hozzá a 2012 tavaszára vonatkozó, munkaerő-piaci adminisztratív adatbázisokból rendelkezésre álló adatokat. Az eljárás során anonimizált módon, ám egyéni szinten kapcsolódtak össze a végzettekről a **Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR)**, az **Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP)** és a **Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV)** nyilvántartásaiban szereplő személyes adatok. Előbbi adatbázis a felsőoktatási képzés részletezett adatait, utóbbi kettő a munkaerő-piaci státusz fő mutatóit biztosítja a pályakövetési célú vizsgálat számára.

Egy ilyen adatintegrációs eljárás több szempontból is előnyös eszköze lehet a diplomás pályakövetésnek. Egyrészt, mivel meglévő adatvagyon felhasználásával történik, nem igényel nagy költségű primer adatfelvételt. Másrészt az eljárás elvi kidolgozása után az adatkapcsolás későbbi ismételése irányában is nyitott az út, akár az adatok idősoros összekapcsolásának, akár a ciklikus pillanatképek rögzítésének céljából. Mindezek révén az adatok és folyamatok értelmezéséhez szükséges összevethetőség követelménye magas szinten teljesülhet. Ezt segíti elő az eljárásra jellemző elvi teljesség is, hiszen (pl. a kutatási mintához képest) az adminisztratív adatbázisok a vizsgált csoport minden tagjáról rendelkeznek adatokkal.

A 2013-ban lezajlott adatkapcsolás során a vizsgált időszakban végzett 57 ezer diplomás közül mintegy 35 ezer főhöz (61 százalékukhoz) tudtunk munkaerő-piaci és/vagy tanulmányi adatokat rendelni. A fennmaradó hiányok több okra vezethetők vissza: egy kisebb részüket a doktori képzésben vagy szakirányú továbbképzésben folytatott tanulmányok okozzák, melyről jelen adatintegráció nem tud adatokat szolgáltatni. Azokról sem rendelkezhetünk információval, akik 2012 májusában külföldön tanultak vagy ott vállaltak munkát, illetve nem regisztrált munkanélküliek vagy nem bejelentett munkaviszonnyal rendelkeznek. Ezeknek a csoportoknak egy részéről további adatbázisok bevonásával szerezhető információ, amelynek előkészítése folyamatban van.

Az alábbi gyorsjelentés ennek az adatkapcsolásnak az eredményeit foglalja össze. Az adatok bemutatása során a teljesség igénye helyett az eljárásban rejlő lehetőségek minél gazdagabb érzékeltetésére törekedtünk. Ennélfogva döntően összehasonlító ábrákban foglaltuk össze a frissdiplomások képzési, intézményi, foglalkozási jellemzőihez kapcsolódó munkaerő-piaci különbségeket. Ennek során két fő munkaerő-piaci mutatóként a havi bruttó átlagjövedelem és a diplomás munkakörben foglalkoztatottak aránya szolgál.

Az elemzés célcsoportja:

A 2009/2010-es tanévben alap- és mesterszakon vagy egységes, osztatlan képzésben végzettséget szerzett frissdiplomások (N=35 256 fő). Végzettek alatt az abszolutóriumot szerzőket értjük.

A jogászoknál, általános orvosoknál, fogorvosoknál és gyógyszerészeknél az egyetemi szinten végzettséget szerzőket is az osztatlan képzésekről kikerülőkhöz soroltuk. A hitéleti képzésben abszolváltak kimaradnak az elemzésből.

Az adatok értelmezéséhez:

A havi bruttó összjövedelem 2012 májusára vonatkozik és az egyén munkaviszonyaiból, valamint vállalkozói tevékenységéből befolyt összes jövedelmet összegzi.

A vertikális illeszkedés mutatója arra vonatkozik, hogy a vizsgált csoportok végzettjeinek hány százaléka dolgozik diplomát igénylő munkakörben. Azokat a foglalkozásokat tekintjük felsőfokú végzettséget igénylőeknek, melyek FEOR kódja az 1-3 értékek valamelyikével kezdődik.

A bemutatott ábrák mindig a releváns átlagokhoz viszonyított pozíciót szemléltetik, az ábrák sarkaiban jelöltük, hogy az adott negyedbe tartozó csoportok átlagértékei milyen irányban térnek el a frissdiplomás/képzésterületi átlagtól.

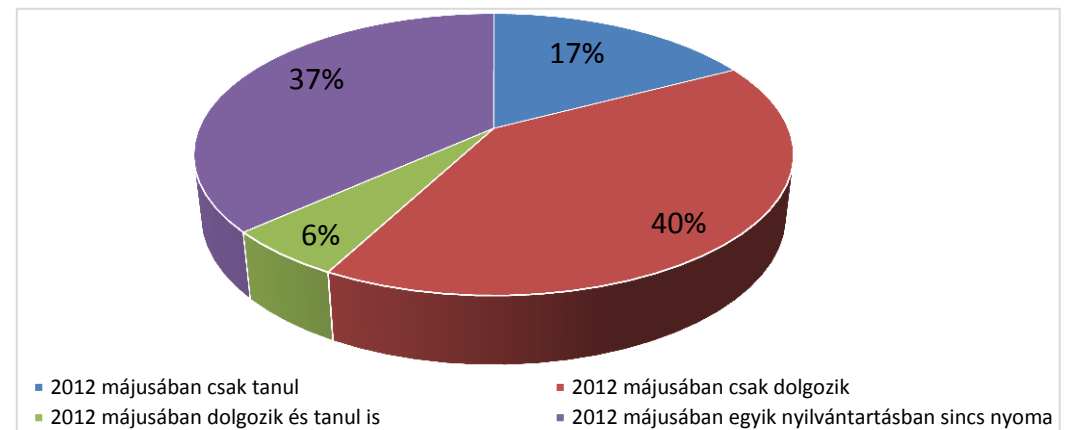
Ha egy vizsgált csoport a teljes körűség ellenére sem érte el az adatközléshez szükséges elemszámot, adatait nem közöljük az elemzésben (pl. az ELTE adatait a jogi képzési területen belül).

A végzettek helyzete

A végzettek kétharmada nő, átlagéletkoruk közel 27 év. A végzettséghez jutók 28 százaléka a következő két tanév valamelyikében továbbtanul.¹ Két évvel a végzés után közel ötödük (17%) tevékenysége még mindig csak a felsőoktatáshoz kapcsolódik, kétötödüké csak a munkaerőpiachoz, 6 százalékuké pedig egyszerre mindkét területhez.

A végzettek 37 százalékáról azonban sem a felsőoktatáshoz (FIR), sem a munkaerőpiachoz (NAV és OEP) kötődő adminisztratív adatbázisok nem tudtak számot adni, aminek lehetséges okairól fentebb már szóltunk (1. ábra).

1. ábra: A végzettek tanulmányi és munkaerő-piaci státusza két évvel a végzést követően

Két évvel a végzés után a hazánkban elhelyezkedők **átlagos bruttó havi összjövedelme 209 ezer forint**². A jövedelmek szórása ugyanakkor viszonylag magas (128 ezer Ft), ami jelzi, hogy a frissdiplomások bérkilitásai korántsem homogének. **A végzettek közel háromnegyedét (74%) felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatják.**

¹ Ez nem tartalmazza a szakirányú továbbképzéseken és a doktori képzéseken továbbtanulókat. E két csoport létszáma azonban viszonylag alacsony.

² A kiugró bevételek korrigálása érdekében az elemzéskor figyelmen kívül hagytuk a legalacsonyabb, illetve a legmagasabb egy-egy százaléknyi összjövedelmeket.

A végzetek munkaerő-piaci helyzete képzési területenként

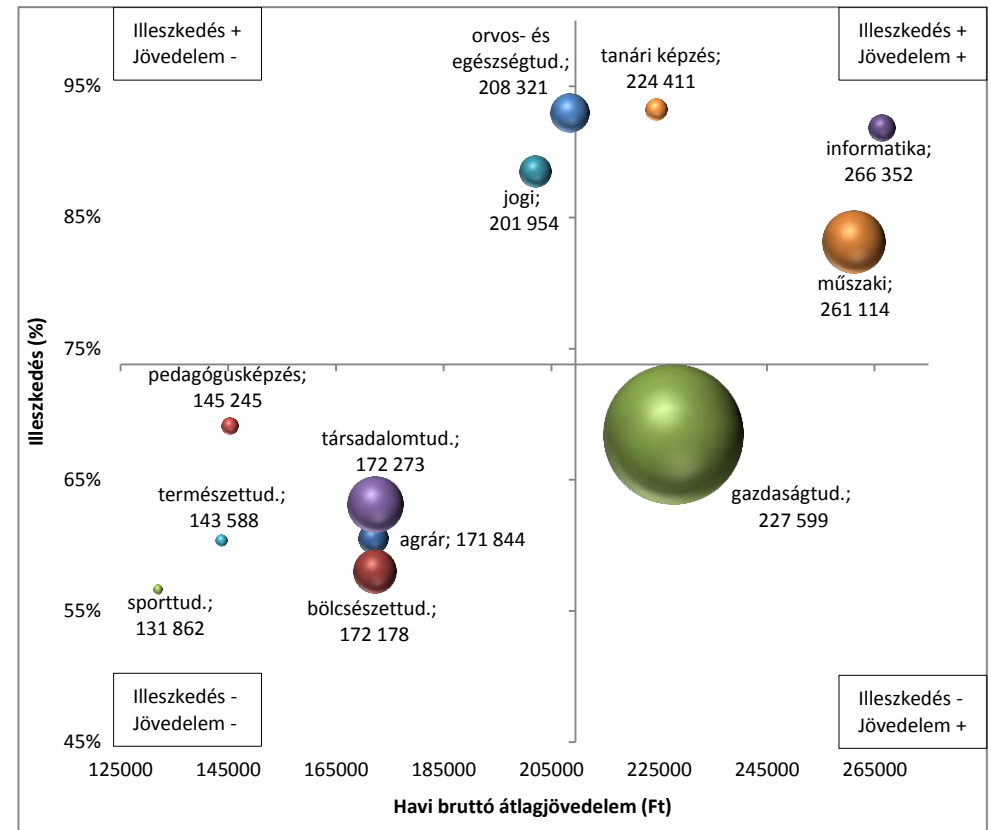
A végzetek átlagos kereseti lehetőségei és foglalkozásuk vertikális illeszkedése (igényel-e a betöltött munka felsőfokú végzettséget) jelentős különbségeket mutat képzési területenként. Az átlagos bruttó összjövedelem akár kétszeres, a felsőfokú végzettséget igénylő munkakörök betöltésének aránya pedig több mint másfélszeres eltérést is mutathat egymáshoz képest. A két mutató tekintetében egyértelműen az informatika és a műszaki képzési terület végzettjeinek a helyzete a legkedvezőbb, míg a sporttudomány és a természettudomány területén végzettké a legkedvezőtlenebb (2. ábra).³

A végzetek munkaerő-piaci helyzetében azonban nemcsak a képzési területek között fedezhetünk fel jelentős eltéréseket, hiszen egy-egy szakmacsoporton belül is rendkívül sokszínű a kép. A várható jövedelem és illeszkedés mértéke attól is nagymértékben függ, hogy ki melyik intézményben szerezte meg diplomáját. A következőkben képzési területenként mutatjuk be az egyes intézmények végzettjeinek jövedelmi és illeszkedési mutatóit (3-14. ábra), így saját kontextusukban értékelhetjük teljesítményüket.

Az elemzésben külön közöljük a pedagógusképzésben (tanító, óvodapedagógus, gyógypedagógus, konduktor) és a tanári mesterképzésben végzetek adatait, mert jelentősen eltér egymástól munkaerő-piaci helyzetük.

Az intézmények között tapasztalt különbségekben ugyanakkor közre játszhat a végzetek munkarendek⁴ vagy képzési szintek⁵ szerinti megoszlása, az intézményenként eltérő képzési paletták vagy az intézményeket körülvevő gazdasági környezet is. A különbségek okainak magyarázatára e gyorsjelentés keretei között nem nyílik lehetőség.

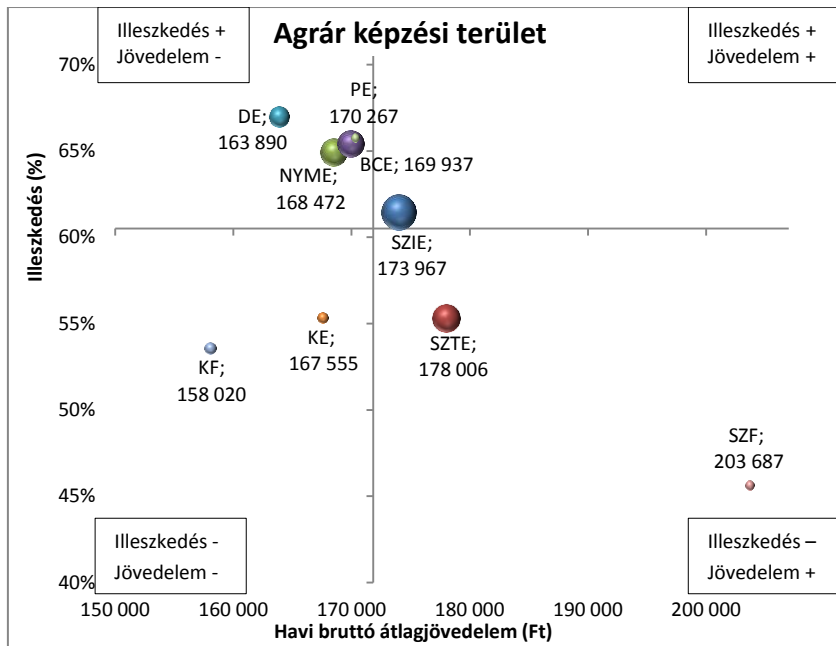
2. ábra: A különböző képzési területek végzettjeinek havi átlagos bruttó összjövedelme (Ft) és foglalkozásuk vertikális illeszkedése (%) (N=15 355 fő)

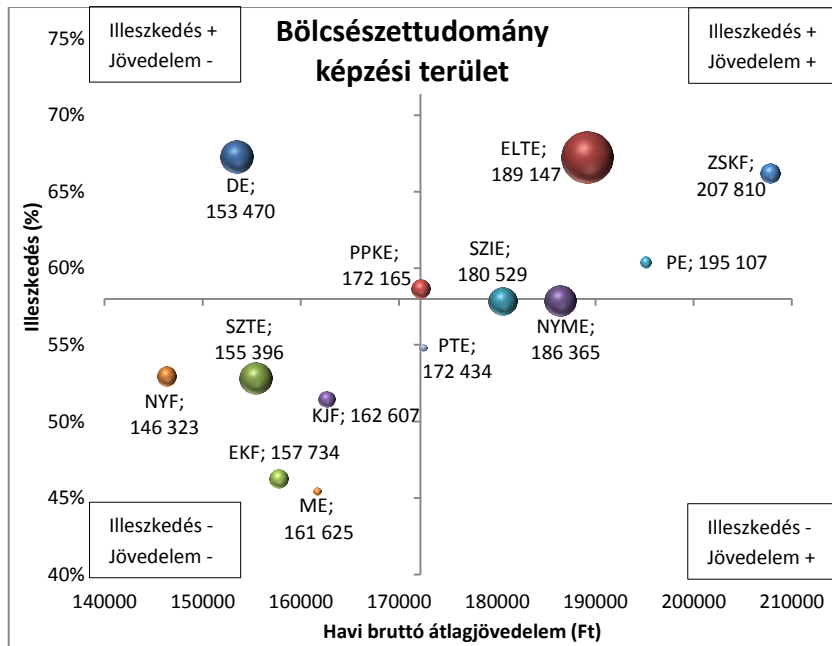
³ A bemutatott ábrák tengelymetszete mindkét mutató tekintetében az átlagot jelöli, így a jobb felső negyedbe azok kerülnek, akik mindkét tekintetben meghaladják a frissdiplomásokra jellemző átlagokat, míg a bal alsó negyedbe az átlagot egyik tekintetben sem elérő részpulációk kerülnek. A gömbök mérete az adott csoport jövedelmi adatokkal rendelkező végzettjeinek létszámával arányos, így leolvasható az is, hogy egymáshoz képest mekkora a vizsgált csoportok végzett-kibocsátása.

⁴ Nappali, esti, levelező vagy távoktatás munkarend.

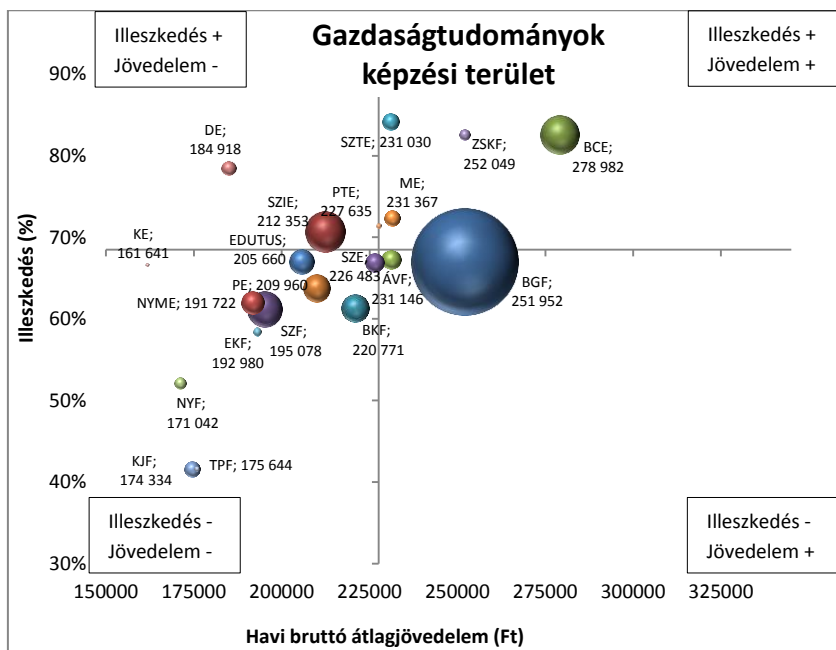
⁵ A jelen elemzésben vizsgált képzési szintek: alapképzés, mesterképzés vagy egységes, osztatlan képzés.

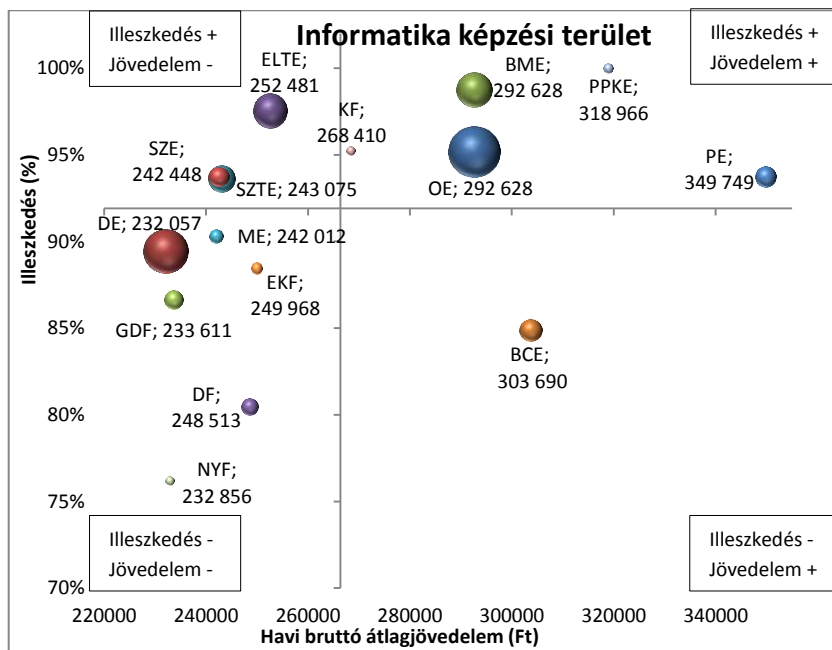
3. ábra

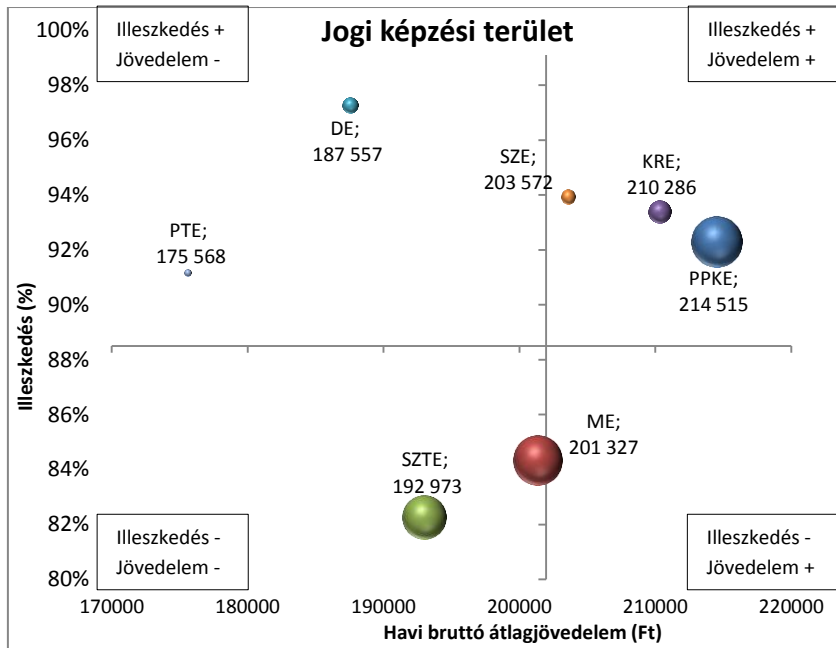
4. ábra

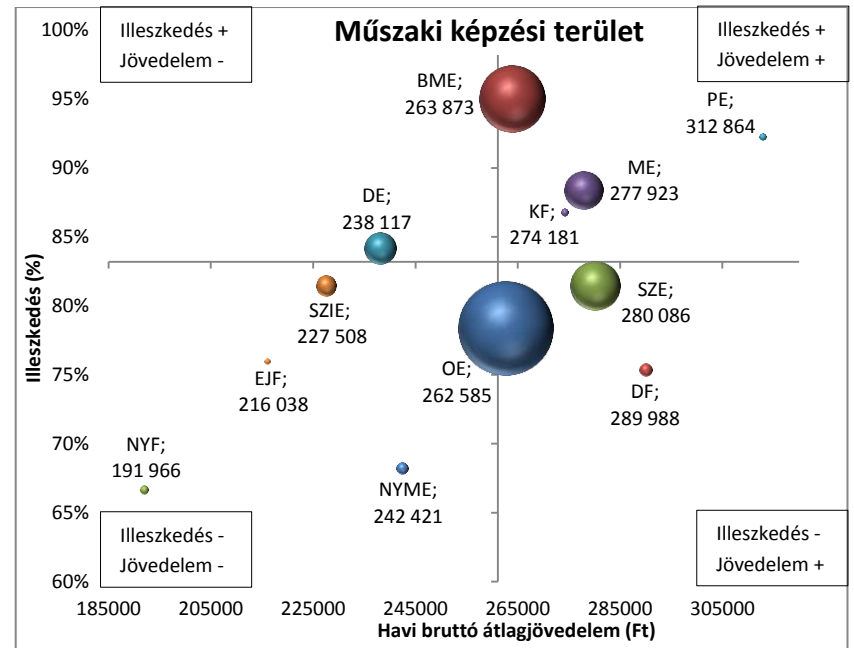
5. ábra

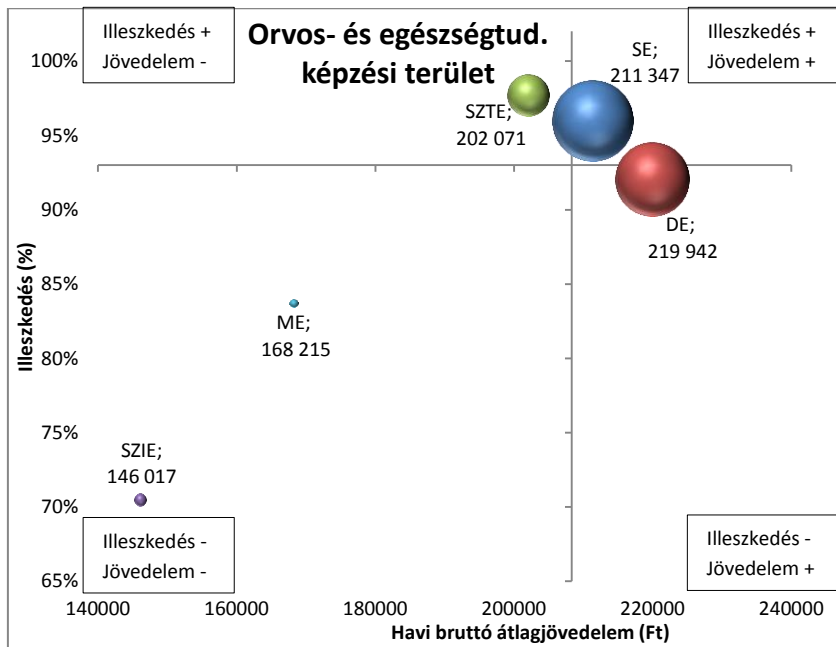
6. ábra

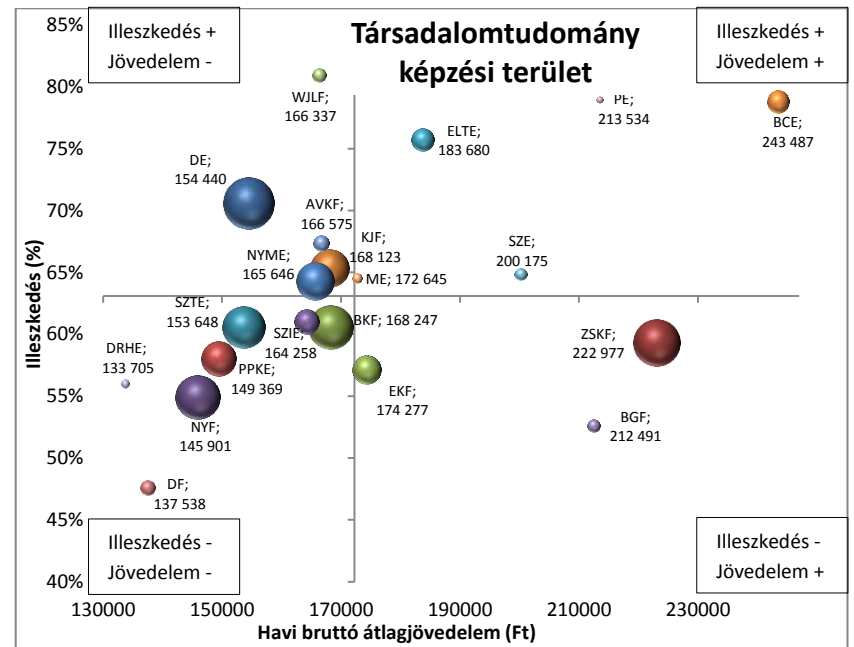
7. ábra

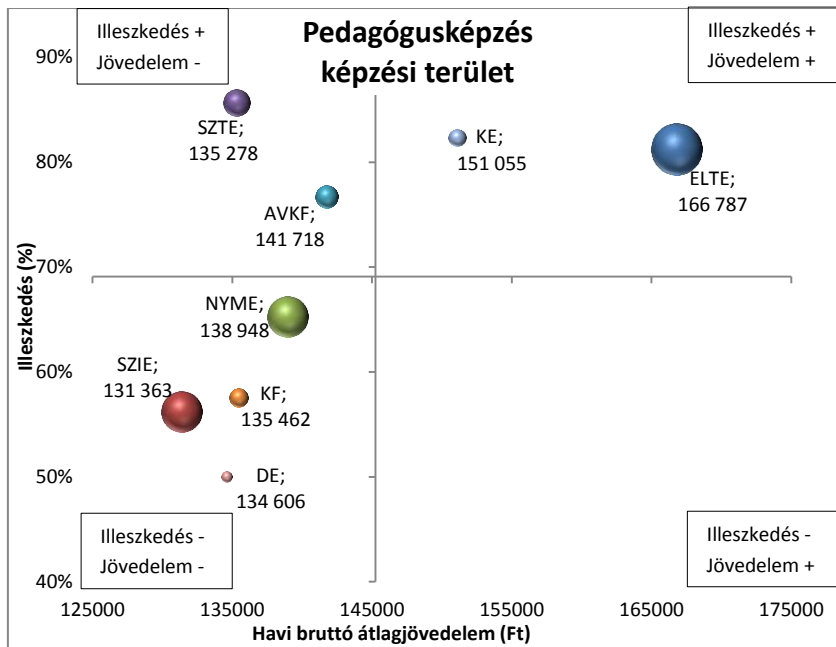
8. ábra

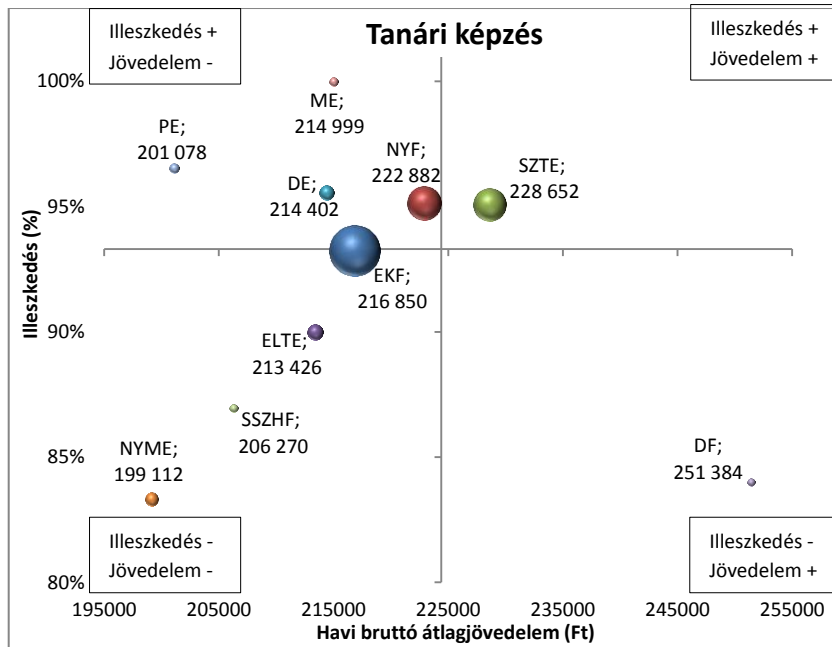
9. ábra

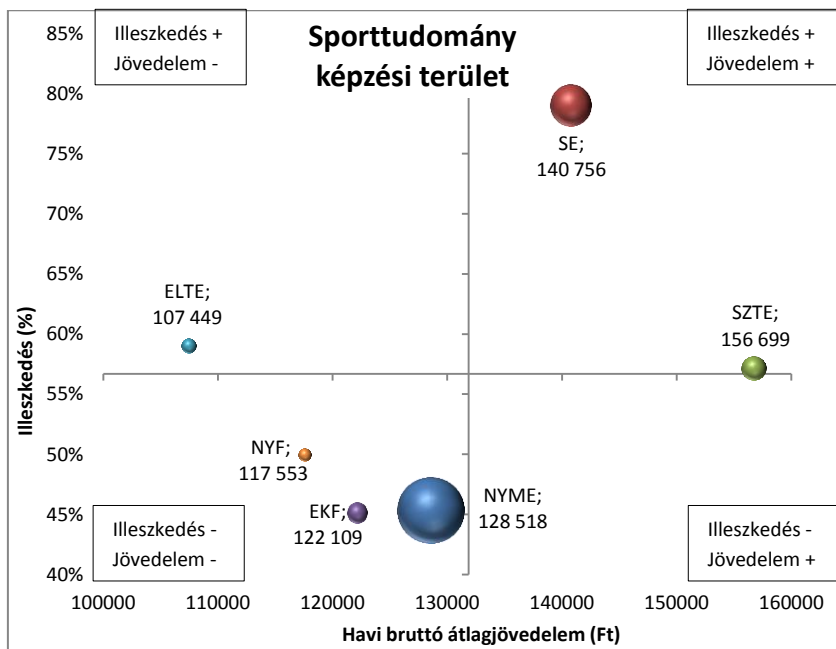
10. ábra

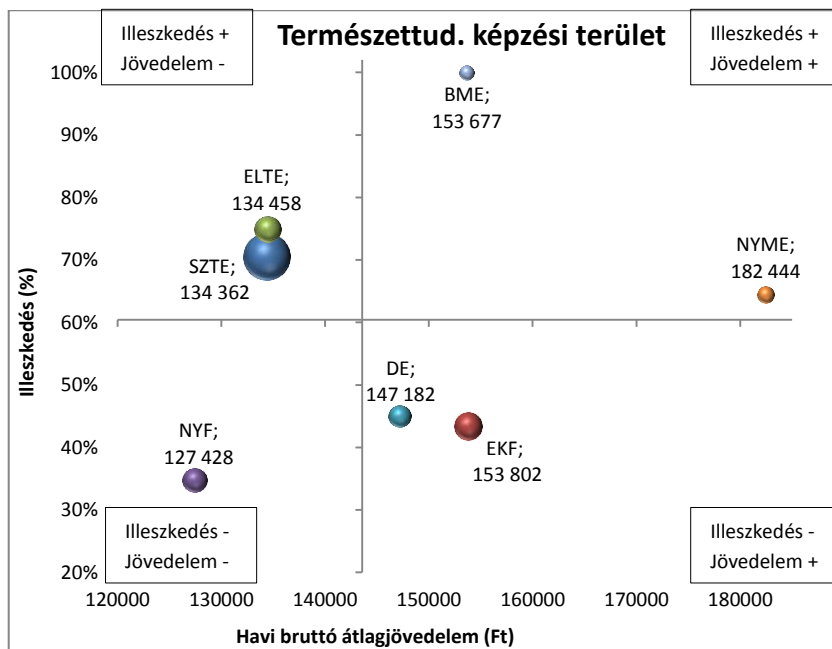
11. ábra

12. ábra

13. ábra

14. ábra

A különböző szakok végzettjeinek munkaerő-piaci helyzete

A jövedelmeket és a felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatottak arányát szakok szintjén vizsgálva külön ábrázoljuk a mester- és osztatlan képzések diplomásainak és az alapképzésben végzettek egymáshoz viszonyított helyzetét.

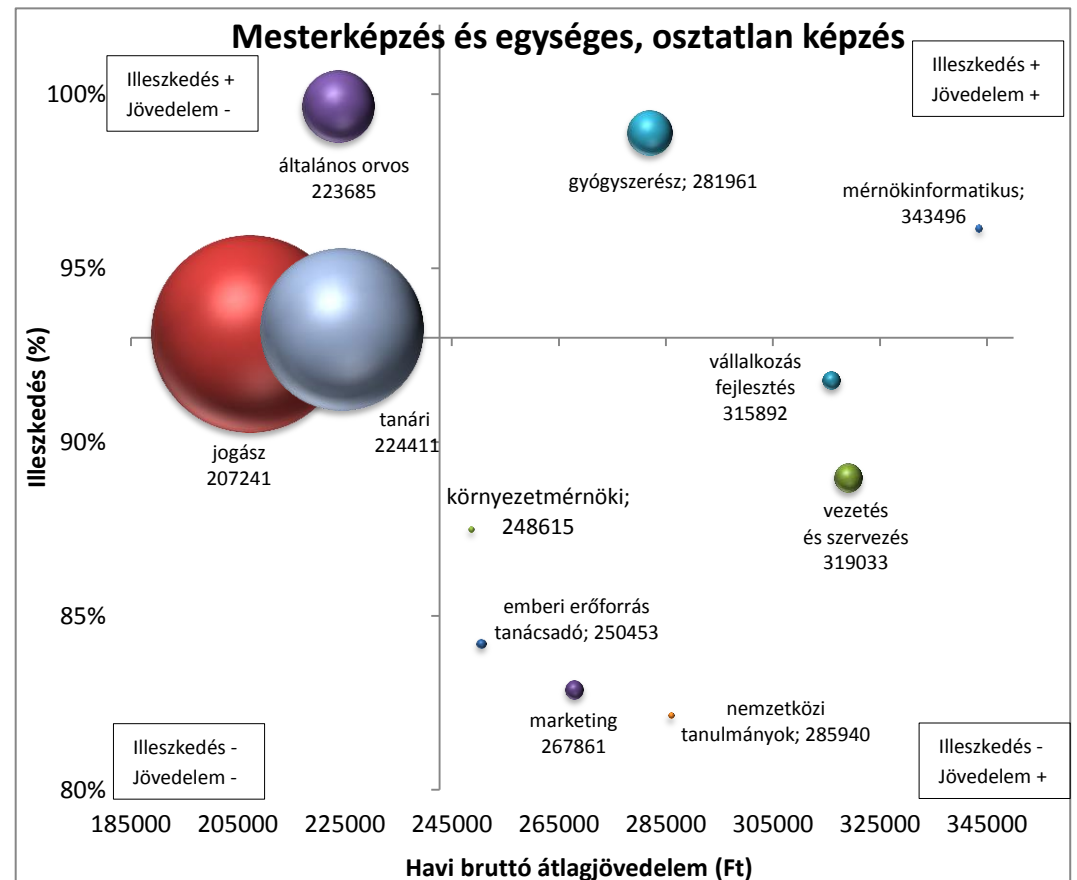
Az osztatlan és mesterdiplomások esetében összességében igen magas illeszkedési arányokat és a diplomások teljes átlagánál kedvezőbb jövedelmeket találunk. Ezek között két szakma, az informatikus és a gyógyszerészi mutat mindkét szempontból az átlagnál kedvezőbb képet. Az átlagnál alacsonyabb jövedelemmel, ám kedvező illeszkedési mutatókkal a nagy létszámú osztatlan képzések – orvosi, jogi, tanári – végzettjei jellemezhetőek (15. ábra).

A legnagyobb kibocsátású alapszakok végzettjeinek munkaerő-piaci adatait az illeszkedés és jövedelem tengelyén elhelyezve mutatja be a 16. ábra. Az azonos színű jelölők egy-egy képzési területet képviselnek. Jól látszik, ahogyan a különböző szakok elrendeződése a képzési területek alapján összefüggést mutat. Kedvező illeszkedéssel és magas jövedelemmel főként a műszaki, informatikai és gazdaságtudományi képzésekről kikerülők jellemezhetőek, ám például épp a gazdaságtudományi képzési terület esetében jól látszik a turizmus-vendéglátás diploma jelentős leszakadása is. E végzettség az átlagnál alacsonyabb jövedelemmel és gyengébb illeszkedéssel párosul.

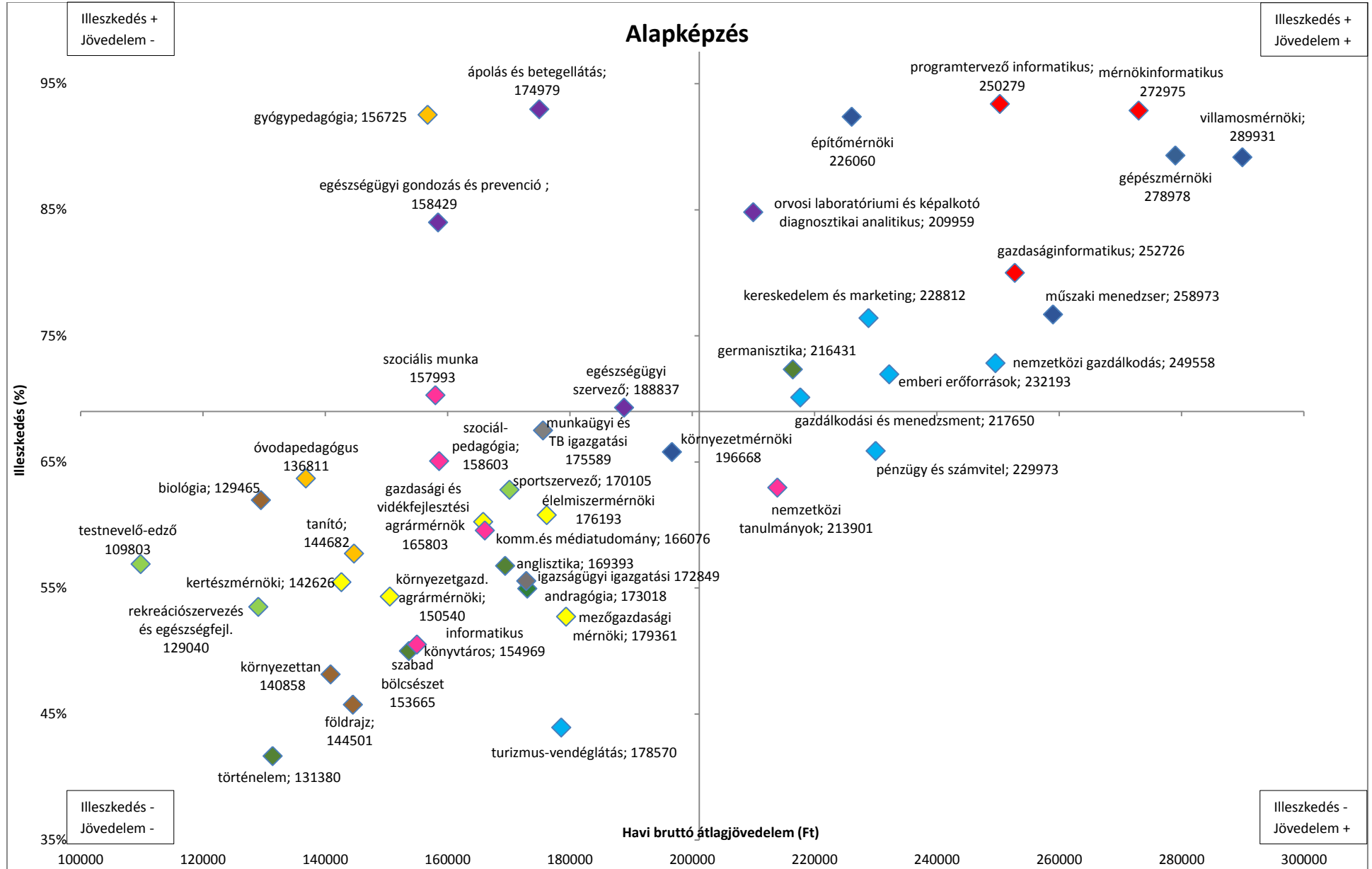
Szembetűnő az is, ahogy az egészségügyi szakos diplomákat – s itt most az osztatlan orvostudományi képzést nem vizsgáljuk – erős illeszkedés, ám alacsony átlagjövedelem jellemzi.

A képzések (és képzési területek) fennmaradó részéhez többnyire az átlagnál alacsonyabb jövedelemmel és illeszkedéssel jellemezhető foglalkozások társulnak.

15. ábra: A mester és osztatlan képzéseken végzettek havi átlagos bruttó összjövedelme (Ft) és foglalkozásuk vertikális illeszkedése (%) 3 074 fő

16. ábra: A legnagyobb kibocsátású alapszakok végzettjeinek havi átlagos bruttó összjövedelme (Ft) és foglalkozásuk vertikális illeszkedése (%) (N=12 281 fő)

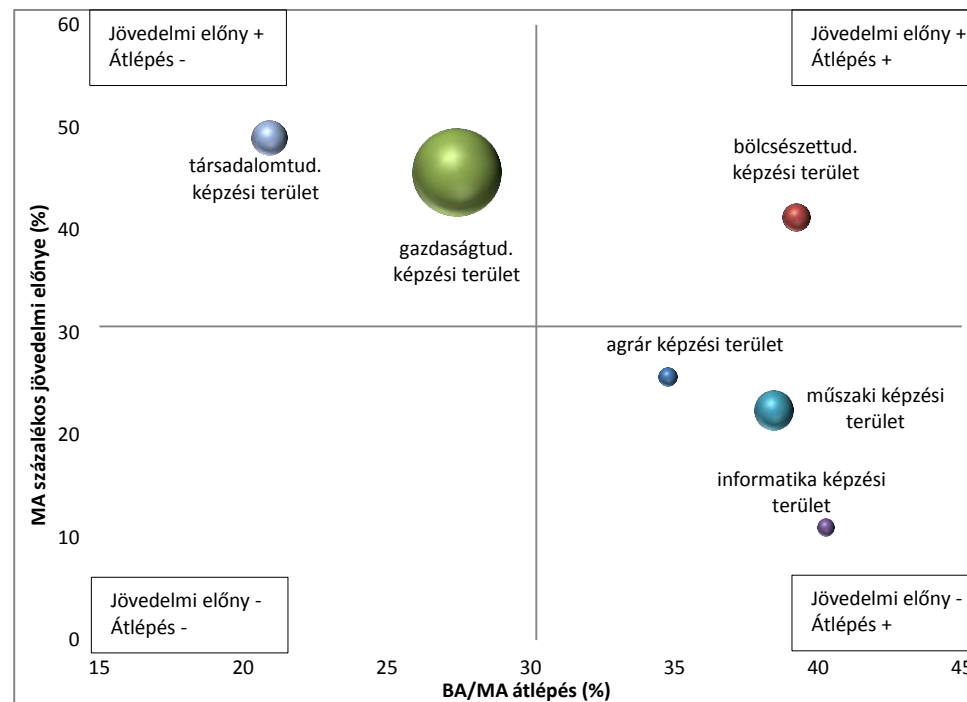

A mesterszakos végzettség megszerzésének hozadéka

A 2010-ben alapszakon végzettek 30 százaléka lépett be valamelyik mesterképzésre a következő két tanéven belül. A kereseti adatok azt mutatják, hogy jól döntöttek a továbbtanulók, hiszen átlagosan 30 százalékkal magasabb fizetést visznek haza a mesterképzésen végzettek az alapszakos oklevéllel rendelkezőkhöz képest. Ráadásul csak 9 százalékuk helyezkedik el nem diplomás foglalkozásokban, miközben ugyanez az arány alapképzésen végzettek esetén 31 százalék.

Azonban a mesterképzés elvégzésének anyagi hozadéka sem független a képzési területektől. Egyes képzéscsoportok hallgatói hajlamosabbak a továbbtanulásra másokénál, emiatt joggal várhatjuk, hogy a magas BA/MA átlépési aránnyal jellemezhető képzési területeken belül kevésbé térül meg a továbbtanulás. Az adatok többnyire alátámasztják a feltevést: a legkisebb (21 százalékos) átlépési aránnyal jellemezhető társadalomtudományok bérhozama⁶ a legmagasabb, közel 50 százalékos. Ezzel szemben a kétötödös átlépéssel jellemezhető informatikusoknál csak 11 százalékos bérelőnnyel bírnak a magasabb képzési szintet is teljesítő frissdiplomások. A trendtől egyedül a bölcsészettudományi képzések térnek el, ahol a nagyarányú átlépés egyúttal magas bérhozammal is társul (17. ábra).

17. ábra: A mesterszakos végzettség százalékos bérelőnye (%) és a BA/MA átlépés aránya képzési területenként

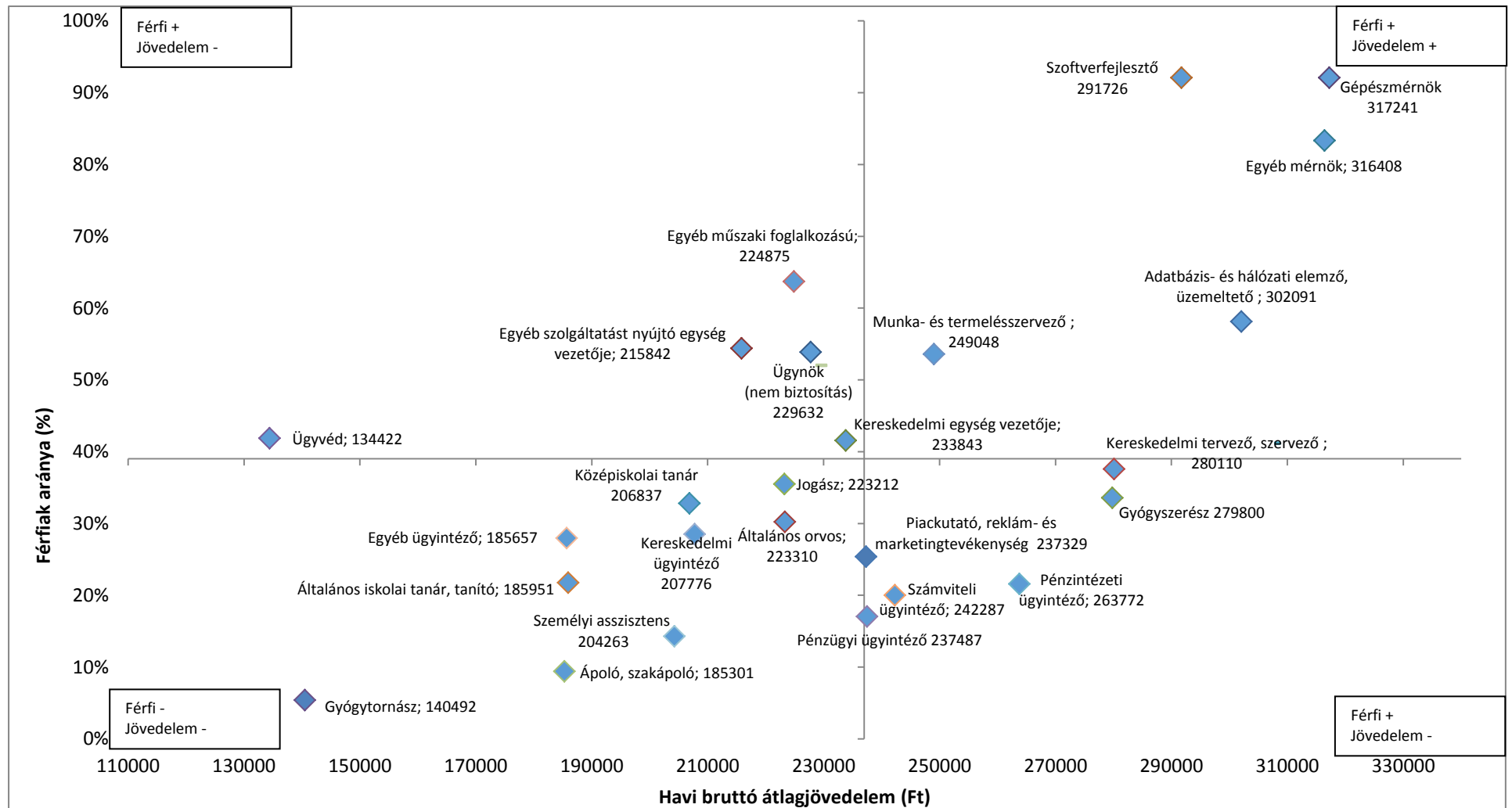

⁶ Bérhozam alatt azt a százalékos értéket értjük, amennyivel többet kapnak a mesterszakon abszolvált munkavállalók az alapszakon végzettek fizetéséhez képest.

A frissdiplomások munkaerő-piaci helyzete foglalkozásonként

A négyjegyű FEOR besorolások alapján definiált foglalkozások esetében azt vizsgáltuk, hogy milyen mintázatot mutat az átlagos jövedelmek nagysága és a férfiak foglalkoztatási aránya az adott szakmában (18. ábra). Az ábrán jól látszik, hogy a műszaki és informatikai terület jelenti azokat a szakmákat, ahol az átlagot meghaladó jövedelem férfi többséggel jár együtt. Kevés férfi-többségű, ám átlag alatti jövedelmű foglalkozást találunk, s ezek értékei is közel vannak az átlaghoz. A foglalkozások legnagyobb részének esetében a női többség átlag alatti jövedelemmel párosul. Egy meghatározható szegmensben – pénzügyi foglalkozások – található magas jövedelemhez társuló női felülreprezentáltságot.

18. ábra: A legnagyobb létszámú foglalkozásokban dolgozók végzettjeinek havi átlagos bruttó összjövedelme (Ft) és a férfi foglalkoztatottak aránya (%)

További vizsgálati lehetőségek, lehetséges indikátorok

Az államigazgatási adatbázisok összekapcsolása számtalan lehetőséget biztosít a meglévő adminisztratív adatvagyon költséghatékony kiaknázására, ráadásul általa olyan információkhoz is hozzájuthatunk, melyek más, például kutatási forrásokból nem állnak rendelkezésre, avagy nehezen mérhetők. A felsőoktatáshoz kötődő adatkapcsolások segítségével mód nyílna számos, az adatalapú döntéshozás számára releváns kérdés megválaszolására is:

- ciklikus és összevethető statisztikai információkat adhat a végzettség munkaező-piaci helyzetének alakulásáról (munkahelyi státusz, jövedelem, munkáltató jellege, munka vertikális és horizontális illeszkedése, munkanélküliség, továbbtanulás) akár felsőoktatási intézményi, akár képzési területi/szakos vagy egyéb bontásokban;
- ismételt adatgyűjtések révén információt szolgáltathatnak felsőoktatás-kapacitási döntésekhez (támogatott képzések, szakok, keretszámok megállapításához, diplomás munkaező-piaci prognózisok készítéséhez);
- tájékoztatást adhat a felvételizők és a társadalom más csoportjai számára az egyes diplomák (képzések és intézmények) munkaező-piaci beválásáról, a valós elhelyezkedési lehetőségekről;
- munkaező-piaci paraméterek mentén teszi összevethetővé a felsőoktatási intézményeket;
- lehetővé teszi az állami támogató eszközök (START-kártya, szociális támogatásban részesültek, hátrányos helyzetűek felvételi kedvezményei, munkanélkülieknek szóló támogatások) hatásvizsgálatát, valamint a diplomával rendelkező speciális társadalmi csoportok életútjának vizsgálatát;
- alkalmas lehet előrejelzésekre és modellszámításokra;
- összevethető adataival validálhatja az intézményi pályakövetési adatgyűjtések eredményeit, melyek az adminisztratív rendszerekből nem elérhető adatokkal járulnak hozzá a frissdiplomás vizsgálatához.